

ASPECTE ALE COOPERĂRII INTERSTATALE A REPUBLICII MOLDOVA
CU STATELE-MEMBRE ALE CSI ÎN DOMENIUL INOVĂRII

NATALIA PERCINSCHI, dr., cercet. șt. coordonator, IEFS
LIDIA MAIER, cercet. șt., IEFS

The article examines some aspects of interstate cooperation between Moldova and the CIS countries in science and innovation field. The main objective of this cooperation is to accelerate the socio-economic development of the member states of the CIS by creating interstate innovation space that would allow the implementation of an efficient mechanism for identifying interaction, expertise and mutually beneficial projects and programs in science and innovation. Progress and performances in this context will allow member states of the CIS to fit better in the process of creating a sustainable economy based on knowledge, innovation and technology transfer. The paper identified strategic directions, problems in the development of these relations and there are also proposed solutions.

În articol sunt examinate unele aspecte ale cooperării interstatale a Republicii Moldova cu țările CSI în domeniul științei și inovării. Obiectivul principal al acestei cooperări este accelerarea dezvoltării social-economice a statelor-membre ale CSI prin crearea spațiului interstatal de inovare, care ar permite aplicarea unui mecanism eficient de interacțiune pentru identificarea, expertizarea și realizarea programelor și proiectelor reciproc avantajoase în domeniul științei și inovării. Progresul și performanțele obținute în acest context vor permite statelor-membre ale CSI să se încadreze mai eficient în procesul de creare a unei economii durabile, bazate pe cunoștințe, inovații și transfer de tehnologie. În lucrare sunt identificate direcțiile strategice, problemele apărute în procesul dezvoltării acestor relații, precum și propuse căile de soluționare a lor.

Key words: cooperative innovation, infrastructure innovation, technology parks, incubators of innovation, Moldova, CIS member states.

Cuvinte cheie: cooperare inovațională, infrastructura inovațională, parcuri tehnologice, incubatoare de inovare, Republica Moldova, statele-membre ale CSI.

JEL Classification: O1, O31, O50

În prezent este evident, că progresul în domeniul economiei este real doar pe cale inovațională. Prin urmare, una dintre direcțiile principale de dezvoltare social-economică este calea inovațională de dezvoltare. În Republica Moldova se planifică instituirea unei economii inovaționale integrale. Participarea în cadrul cooperării inovaționale interstatale, la baza căruia stă ideea creării spațiului interstatal de inovare al statelor-membre ale CSI, ar permite țării noastre să se încadreze mai eficient în procesul de creare a unei economii durabile, bazate pe cunoștințe, inovații și transfer de tehnologie.

Presupunem, că în procesul cooperării Republicii Moldova cu statele-membre ale CSI obiectivul principal ar trebui să fie crearea unui mecanism eficient de interacțiune pentru identificarea proiectelor de inovare reciproc avantajoase, cu un înalt grad de pregătire pentru posibila comercializare. Dacă examinăm situația și dezvoltarea complexului tehnologic al statelor-membre ale CSI, observăm că acesta în prezent nu este compatibil cu tendințele mondiale generale. Acest lucru poate fi explicat prin faptul, că ciclul reproductiv de creare și implementare a inovațiilor, eficient în anii '90, s-a „rupt”. În rezultatul acestui proces au fost „rupte” și relațiile dintre dezvoltatorii de know-how și consumatori [4].

Cooperarea inovațională cu statele-membre ale CSI (în primul, rând cu Rusia), în condițiile de piață și a concurenței, poate aduce Republicii Moldova următoarele beneficii:

- accesul la companiile și tehnologiile tehnologice avansate;
- experiență în crearea și funcționarea structurilor inovaționale (parcuri științifico-tehnologice, incubatoare de inovare), precum și în crearea și gestionarea fondurilor venture;
- asistență în pregătirea cadrelor pentru activitatea de creare și funcționare a structurilor inovaționale (parcuri științifico-tehnologice, incubatoare de inovare), creare și gestionare a fondurilor venture.

Fără soluționarea principalelor probleme de ordin organizatoric și economic în dezvoltarea economiei țărilor CSI, creșterea economică a Moldovei nu va fi suficient de durabilă, competitivă, deoarece condițiile economice existente asigură doar lansarea producției învechite, necompetitive nu doar pe piața mondială ci și pe cea internă.

Cooperarea în domeniul științei și inovării cu statele CSI poate fi urmărită în baza realizării *Planului de acțiuni privind realizarea Strategiei de dezvoltare economică a Comunității Statelor Independente pentru perioada de până în a.2020* (în continuare Plan) [6].

În prezent în cadrul Planului se realizează etapa a doua (2012-2015) a Strategiei de dezvoltare economică a Comunității Statelor Independente pentru perioada de până în a.2020, elaborat pentru executarea Deciziei Consiliului șefilor de guverne ale statelor-membre ale CSI din 19 noiembrie 2010. Planul cuprinde un set de măsuri, orientate asupra realizării obiectivului principal al etapei a doua a Strategiei – *accelerarea dezvoltării social-economice a statelor-membre ale CSI prin crearea spațiului interstatal de inovare.*

Planul se bazează pe rezultatele primei etape (2009-2011) a Strategiei și include programele interstatale

sectoriale, orientate asupra intensificării activității științifico-tehnologice și de inovare din Comunitate. Republica Moldova va participa la realizarea acestui Plan cu excepția activităților, care prevăd *armonizarea și unificarea legislațiilor naționale, precum și crearea spațiului umanitar și informațional unic în cadrul CSI*.

Realizarea etapei a doua (2012-2015) a Strategiei va permite statelor-membre ale CSI de a trece la crearea economiei inovaționale, bazate pe cunoștințe, de a asigura posibilitatea încadrării eficiente a Comunității în sistemul mondial de relații economice. În acest context, Republica Moldova anual informează Consiliul Economic al CSI privind realizarea Planului. Analiza realizării Planului pentru a.2012 a arătat, că Moldova are puncte de tangență cu statele CSI la un șir de acțiuni, dar, de asemenea, există și o serie de rezerve pentru dezvoltarea acestor relații [1, 6, 4].

Direcțiile principale ale cooperării Republicii Moldova cu statele CSI sunt crearea și dezvoltarea spațiului interstat al de inovare, ceea ce presupune realizarea următoarelor activități:

1. Realizarea Programului Interstat al de Cooperare Inovațională a statelor-membre ale CSI pentru perioada de până în a.2020. Programele de inovare sunt complexe de activități interconexe prin resurse, termene și executori, care asigură soluționarea eficientă a celor mai importante probleme științifico-tehnologice pe direcții prioritare de dezvoltare a economiei statelor [1]. Din partea Republicii Moldova în calitate de beneficiar național de stat al Programului este desemnată Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic a Academiei de Științe a Moldovei, creată în a.2004.

2. Elaborarea și realizarea platformelor tehnologice și a proiectelor de inovare. În Republica Moldova a fost elaborat proiectul Strategiei cercetării-inovării – 2020: Moldova cunoașterii, unul dintre obiectivele căreia este *consolidarea și aprofundarea relațiilor științifice cu statele-membre ale CSI*, inclusiv, cu contribuția Asociației Internaționale a Academiiilor de Științe, membri ai căreia sunt toate Academiiile de Științe ale statelor-membre ale CSI.

3. Crearea infrastructurii de inovare și susținerea activității de inovare a întreprinderilor, care utilizează cele mai noi producții și tehnologii sciento-intensive. În țările CSI funcționează diferite elemente ale infrastructurii de inovare: parcuri de tehnologii avansate, parcuri științifico-tehnologice, fonduri de inovare, incubatoare de afaceri și de inovare, centre de transfer tehnologic, centre inovaționale, centre științifico-practice, centre informaționale și de marketing. Și în Republica Moldova, începând cu a.2007, se dezvoltă activ *infrastructura de inovare*. După adoptarea de către Parlamentul Republicii Moldova a Legii cu privire la parcurile-științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare, care prevede facilități fiscale și vamale, prin Hotărârea Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică a Academiei de Științe a Moldovei din 30 august 2007 au fost create primele în țară Parcul științifico-tehnologic „Academica” și Incubatorul de inovare „Inovatorul”. În prezent pe teritoriul țării funcționează activ 3 parcuri științifico-tehnologice și un incubator de inovare.

Parcul științifico-tehnologic „Academica” și Incubatorul de Inovare „Inovatorul” au fost create de către Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic cu contribuția Consiliului Suprem pentru Dezvoltare Tehnologică a Academiei de Științe a Moldovei. Acestea sunt structuri de tip combinat – „parcuri tehnologice virtuale, unde o parte din rezidenți sunt amplasați pe teritoriul parcului (incubatorului), iar altă parte – în alte locuri cu condiții adecvate pentru localizarea capacităților de producție. O astfel de formă este eficientă datorită extinderii largi a Internetului și a altor mijloace de comunicare, deoarece în acest caz nu mai există necesitatea de a amplasa obligator firmele inovaționale (rezidenți) pe un teritoriu compact. Funcția principală a parcului științifico-tehnologic (incubatorului de inovare) este *crearea și oferirea unui divers set de servicii pentru rezidenți în procesul realizării proiectelor de inovare*. Aceste structuri contribuie la creșterea eficienței de implementare a rezultatelor cercetărilor științifice în producție, aducând în fața consumatorului produse (lucrări, servicii) industriale competitive, bazate pe cunoștințe, inovații [5]. În cadrul a două Parcuri științifico-tehnologice – „Academica” și „InAgro” (la situația din 14 decembrie 2012) activau 44 de rezidenți. În decursul anului 2012 în cadrul acestor structuri au fost înregistrați 8 rezidenți noi, selectați în bază de concurs, organizat de Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică (CSȘDT) și Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic (AITT). Firmele-rezidente realizează proiecte de inovare și transfer tehnologic, selectate în bază de concurs, supuse expertizării și aprobate de către CSȘDT. Proiectele sunt din astfel de domenii precum: sursele de energie regenerabilă și conservarea energiei; agricultură; colectarea, sortarea și prelucrarea deșeurilor; tehnologii de depozitare a fructelor și legumelor; tehnologii pentru producerea și purificarea apei potabile; tehnologii agricole ecologice și intensive; cultivarea plantelor medicinale; tehnologii medicinale tradiționale.

În a.2012 și-a început activitatea Parcul științifico-tehnologic „Micronanoteh”, creat încă în a.2008, dar din anumite motive inactiv până în prezent. A fost elaborată strategia de activitate a Parcului pentru următorii 3 ani și lansat concursul proiectelor de inovare și selectare a rezidenților.

Prin Hotărârea Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică Nr.148 din 28 iunie 2012 au fost aprobate rezultatele concursului proiectelor, asociate cu organizarea incubatoarelor de inovare pe lângă universități. În rezultatul concursului au fost create:

- Incubatorul de Inovare „POLITEHNICA” pe lângă Universitatea Tehnică din Moldova;
- Incubatorul educațional și inovațional “UNIVERSIENCE” pe lângă Universitatea Academiei de Științe a Moldovei;
- Incubatorul de Inovare „Inventica – USM” pe lângă universitatea de Stat din Moldova;
- Incubatorul de Inovare „ITEH” pe lângă Centrul de Educație Antreprenorială al Academiei de Studii Economice din Moldova.

De asemenea, au fost create incubatoare de inovare în regiuni:

- Incubatorul de Inovare „Nord” pe lângă Universitatea de Stat „Al. Russo” din Bălți;
- Incubatorul de Inovare „Innocenter” pe lângă Universitatea de Stat din Comrat.

La momentul actual, în cadrul Agenției pentru Inovare și Transfer Tehnologic se află la examinare 15 cereri pentru obținerea statutului de rezident al parcurilor științifico-tehnologice și incubatoarelor de inovare. În scopul extinderii infrastructurii de inovare este preconizată crearea unui incubator de inovare antreprenorial în mun.Bălți și a Parcului științifico-tehnologic „Ecoverde” în mun.Chișinău în conformitate cu Hotărârea CSSDT Nr.226 din 29 noiembrie a.2012 cu privire la organizarea concursului proiectelor privind crearea parcului și incubatorului. De asemenea este anunțat concursul cu privire la selectarea proiectelor privind crearea unui Parc Științifico-tehnologic în domeniul energetic în mun. Chișinău.

4. Dezvoltarea cadrului juridic al statelor-membre ale CSI în sfera inovațională (este în proces de realizare).

În a.2012 au fost elaborate propuneri privind modificarea și completarea Legii cu privire la parcurile științifico-tehnologice și incubatoarele de inovare nr.138 din 21.07.2007.

5. Crearea și dezvoltarea sistemului interstatal de informare științifico-tehnologică în domeniul inovațiilor. În prezent, unul dintre obiectivele actuale ale țării este asigurarea informațională a activității de inovare și mentenanța proiectelor și programelor în sfera științei și inovării, precum și creșterea nivelului activității de inovare al savanților și antreprenorilor.

În cadrul cooperării cu statele-membre ale CSI în vederea realizării schimbului interstatal de informație științifico-tehnologică Republica Moldova a întreprins o serie de măsuri:

- a participat la ședințele Consiliului Public, în cadrul cărora au fost examinate problemele organizatorice, privind aprobarea și realizarea planului corespunzător de activitate pentru anii 2012-2013;
- a fost completată baza de date a Sistemului automatizat de creare a resurselor informaționale interstatale integrate al Institutului de Informație Științifică, Tehnologică și Economică (Ucrainian Institute for Scientific, Technical and Economic Information (UcrISTEI) din Kiev, Ucraina cu elaborări științifice, tehnologii și inovații ale savanților din Republica Moldova (Institutul de Economie, Finanțe și Statistică al Academiei de Științe a Moldovei (IEFS al AȘM), a.2012);
- pe parcursul anului sunt completate cu elaborări, inovații și tehnologii noi ale Republicii Moldova 2 baze de date ale Centrului Internațional de Informație Științifică și Tehnică (International Centre for Scientific and Technical Information): ”Materiale analitice, știință, tehnică, afaceri” și ”Resurse informaționale” (IEFS al AȘM, a.2012).

An de an în țară cresc cerințele atât față de activitatea specialiștilor din sfera inovațională, sfera ITȘ, cât și față de procesul educațional. Aceasta conduce la apariția noilor direcții și probleme în pregătirea profesională a specialiștilor în sfera inovațională. În capitală și centrele raionale mari anual se desfășoară conferințe pe tematica inovării, expoziții, iarmaroace, se promovează realizările din sfera științei, inovării și transferului tehnologic.

Republica Moldova participă activ în cadrul forumurilor, conferințelor internaționale. Astfel, Moldova în a.2012 a participat la:

- cea de-a 63-a ședință a Comisiei Reprezentanților Plenipotențiarilor ai statelor-membre ale Centrului Internațional de Informație Științifică și Tehnică (CIIȘT) și la Conferința Internațională ”Inovații științifice și tehnice: experiență națională și cooperare internațională”, organizată de CIIȘT în comun cu secretariatul Consulului onorific al României în Italia. În cadrul conferinței IEFS al AȘM a prezentat raportul *“Vector of innovation development of agro-industrial complex in the Republic of Moldova”*;

- conferința a 8-a ”ITȘ-2012”, dedicată evenimentului de 60 de ani de la crearea Institutului de Informație Științifică și Tehnică al Academiei de Științe a Rusiei ”Probleme actuale de asigurare a științei, activității analitice și informaționale” din 28-30 noiembrie 2012 din or. Moscova;

- cel de-al III-lea Forum Internațional „Problemele dezvoltării societății informaționale”, 20-23 noiembrie 2012 în or.Kiev, Ucraina, În cadrul acestui forum au fost desfășurate conferințele internaționale: „Informație, analiză, pronostic – pârgii strategice de administrare eficientă de stat”, ”Resursele informaționale electronice: creare, utilizare, acces”, unde colaboratorii IEFS au prezentat rapoartele: *“Cercetările științifice și inovaționale în Republica Moldova: realizări și perspective”*, *“Rolul bibliotecilor din Moldova în asigurarea Accesului liber la informație”*.

Savanții țării noastre publică periodic realizările științifice în jurnale și culegeri ale statelor-membre ale CSI. Astfel, în a.2012 reprezentanții structurilor științifice și inovaționale din Republica Moldova au publicat materiale referitoare la următoarele direcții de activitate:

- *inovații* – în jurnalul științifico-practic lunar ”Inovații”, editat pentru Rusia și statele-membre ale CSI, în culegerea anuală ”Rusia: tendințe și perspective de dezvoltare”, în care sunt examinate problemele modernizării economiei în baza dezvoltării tehnologice și inovaționale, precum și problemele Comunității statelor CSI;

- *cercetare* în domeniul rezistenței materialelor și realizărilor tehnologice din Republica Moldova în culegerea ”Procese inovaționale în comunitatea CIIȘT” – informație științifico-tehnologică;

- *crearea și dezvoltarea infrastructurii inovaționale* (susținerea activității inovaționale a întreprinderilor în țările CSI) «Articol de sinteză privind problemele și perspectivele dezvoltării parcurilor științifico-tehnologice și incubatoarelor de inovare în statele-membre ale CSI”.

În a.2012 în Republica Moldova au fost organizate expoziții, dedicate inovațiilor cu următoarea tematică:

- ”Știința și inovarea din Republica Moldova – cale sigură spre progres”
- ”Produsele industriale – obiecte ale proprietății intelectuale”
- ”Inovațiile – sursă reală de dezvoltare a economiei naționale”
- ”Rolul decisiv al cercetărilor științifice și al inovațiilor”.

În fiecare an Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic în comun cu Academia de Științe a Moldovei organizează două concursuri naționale: ”Cel mai bun plan de afaceri inovațional” și ”Topul inovațiilor”. În scopul dezvoltării rețelei de promovare a inovațiilor din decembrie a.2008 și până în prezent AITT editează buletinul informativ-analitic ”Innoviews”, care este o platformă eficientă pentru examinarea diferitor tematici din sfera științei și inovării cu participarea factorilor de decizie, precum și pentru promovarea celor mai reușite și de succes inovații elaborate și implementate în țară. În același scop a fost creată baza de date pentru știință, tehnologii, afaceri.

Biblioteca Tehnico-Științifică Republicană pe lângă IEFS în comun cu Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală a Republicii Moldova și Asociația Bibliotecarilor din Moldova a organizat Concursul al 6-lea republican anual: ”Biblioteca științifică – partener în promovarea proprietății intelectuale”. De asemenea, a fost organizată Masa Rotundă ”Problemele statisticii științei și inovării în Republica Moldova” cu atragerea unui larg cerc de specialiști, care activează în această direcție.

Perspectivile cooperării interstatale a Republicii Moldova cu statele-membre ale CSI în sfera științei și inovării. Există rezerve semnificative pentru dezvoltarea relațiilor de cooperare inovațională cu statele-membre ale CSI. În primul rând, Republica Moldova ar putea participa în cadrul următoarelor măsuri:

- realizarea Programului interstatal de cooperare inovațională a statelor-membre ale CSI pentru perioada de până în a.2020;
- elaborarea programelor tehnico-științifice și a proiectelor de inovare interstatale;
- realizarea proiectelor comune de dezvoltare și implementare a tehnologiilor inovaționale în sectoarele economiei;
- perfecționarea mecanismului de reglementare interstatală a proceselor inovaționale, orientat asupra susținerii multiaspectuale a tuturor inovațiilor, care sunt baza sistemului tehnologic modern;
- contribuție la dezvoltarea transferului tehnologic internațional, cooperarea investițională și protecția intereselor antreprenoriatului inovațional;
- coordonarea reglementării de stat a activității inovaționale cu funcționarea eficientă a mecanismului de piață competitiv;
- crearea și asigurarea funcționării rețelei interstatale de centre de informare și marketing pentru promovarea bunurilor și serviciilor pe piețele statelor-membre ale CSI și țărilor terțe.

Concluzii

1. Republica Moldova trebuie să rămână o țară deschisă pentru cooperare în materie de inovație, utilizând instrumentele inovaționale de integrare, care vor fi orientate asupra consolidării și modernizării potențialului economic al tuturor țărilor.

2. Unul dintre factorii majori, care împiedică crearea spațiului unic interstatal de inovare și dezvoltare științifico-tehnologică al statelor CSI este diferența dintre nivelurile de dezvoltare a potențialului științifico-tehnologic și inovațional. Pentru eliminarea acestei diferențe sunt necesare eforturi concentrate de dezvoltare a bazei tehnico-materiale a științei, de aducere la standarde unice sistemele de pregătire și atestare a personalului științific, organizarea cercetărilor științifice, statistica științei și inovării, de a crește prestigiul cunoștințelor științifice și inovaționale și a profesiei de cercetător.

3. Integrarea cu statele-membre ale CSI, care vor dispune de un potențial de inovare semnificativ, va permite Republicii Moldova ca în viitor să utilizeze și mai activ potențialul său de inovare, care în prezent nu este utilizat într-o măsură suficientă.

4. Dezvoltarea cooperării dintre Republica Moldova și statele-membre ale CSI în domeniul științei și inovării este rațional de a fi realizată printr-un sistem complex, care include următoarele măsuri:

- elaborarea conceptelor moderne de organizare și management în sfera de producție, servicii, cercetare și dezvoltare, activitate inovațională și integrarea lor în economia de piață;
- organizarea concursurilor proiectelor internaționale, cu participarea statelor CSI și UE;
- dezvoltarea programelor de cooperare cu organizațiile internaționale prin stabilirea și dezvoltarea relațiilor cu instituții similare;
- participarea specialiștilor în cadrul programelor internaționale comune;
- crearea rețelelor interstatale: centre de utilizare colectivă, centre de comercializare, centre naționale de contact, asociații de îngeri de afaceri (business-angels);
- participarea la crearea clusterelor tehnologice și inovaționale sectoriale, care să contribuie la cooperarea industrială a statelor CSI;
- pregătirea, plasarea în surse mass-media a materialelor analitice privitoare la afacerile mici inovative, pregătirea edițiilor speciale în presa scrisă;
- organizarea conferințelor internaționale, a întrunirilor și meselor rotunde, seminarelor și festivalurilor științei

și inovării, concursurilor și expozițiilor, pregătirea programelor TV și radio, altor măsuri;

- crearea centrului de consiliere pentru statele CSI în vederea examinării metodologiei de evaluare a diferitor indicatori economici în scopul perfecționării metodelor analitice de cercetare a economiei;
- pregătirea capitolelor tematice, a paginilor anexate la publicațiile și presa regională și cea centrală;
- informarea sistematică a societății prin intermediul surselor mass-media privind dezvoltarea creațiilor tehnice ale inovatorilor, elaborărilor de perspectivă, certificarea și standardizarea bunurilor și serviciilor sectorului industrial.

Referințe bibliografice:

1. Стратегии экономического развития Содружества Независимых Государств на период до 2020 года [accesat 5 iulie 2013]. Disponibil: <http://www.economy.gov.ru/minec/activity/sections/.../strateg>
2. Межгосударственная программа инновационного сотрудничества государств-участников Содружества Независимых Государств на период до 2020 года [accesat 5 iunie 2013]. Disponibil: <http://rs.gov.ru/taxonomy/term/185>
3. Программа экономического сотрудничества между Республикой Молдова и Российской Федерацией на 2009-2020гг [accesat 4 iunie 2013]. Disponibil: <http://www.mgimo.ru/news/experts/document128>
4. ПЕРЧИНСКАЯ, Н.П. Инновационная политика Молдовы и стран СНГ. В: Инновации. 2011, № 9 (155), сс. 127-131. ISSN 2071-3010.
5. ПЕРЧИНСКАЯ, Н. Развитие новых инновационных структур в Республике Молдова. In: Economic Growth in Conditions of Internationalization: fourth edition of international scientific conference, 3-4 september 2009. IEFS. Chișinău: Complexul Editorial al IEFS, 2009, pp. 464-468. ISBN 978-9975-9823-9-9.
6. Официальный сайт Исполнительного комитета СНГ [accesat 5 iunie 2013]. Disponibil: <http://www.cis.minsk.by/page.php?id=13594>

Recomandat spre publicare: 05. 03. 2013